

УДК 37.091.33-027-22:78:373.3

Дубровіна Ірина Володимирівна,

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри філологічних, соціально-гуманітарних та суспільних дисциплін КВНЗ КОР «Академія неперервної освіти», м. Біла Церква, Україна

ПРОБЛЕМНО-МОДЕЛЮЮЧІ ІГРИ В МУЗИЧНОМУ НАВЧАННІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

наведено приклади останнього з цих видів музичних ігор з авторським віршованим і нотним матеріалом на допомогу вчителям музики у початковій школі, що складає **мету даної статті**.

Значущість музичних ігор у навчально-виховному процесі незаперечно, насамперед, вона обумовлена тим, що ігровий підхід у навчанні дозволяє реалізувати природну потребу дітей до творчості, надає можливостей виявити свої здібності, власний потенціал [1, с. 53].

Музична гра дозволяє активізувати діяльність учнів, тому що вона: органічно об'єднує триєдину мету навчання – освітню, розвивальну, виховну; задовольняє різноманітні інтереси дітей – ігрові, пізнавальні, соціальні; збагачує коло уявлень про навколишній світ; впливає на розвиток психічних процесів (сприймання, уявлення, пам'ять, фантазія та ін.); сприяє формуванню активної особистості. Незаперечно значення має гра в навчанні, оскільки розвиває уважність, а отже, й краще засвоєння навчального матеріалу, а також – сприяє формуванню в дитини соціально прийнятних етичних норм поведінки та їх осмислення, налагоджує комунікацію та взаємодію в колективі та у відносинах «вчитель – учень» [4, с. 3]. Усе це стає можливим завдяки тому, що в музичній грі залучаються емоції і почуття дитини, а сама гра відбувається в атмосфері захоплення, морального задоволення всіх учасників, що сприяє вихованню доброзичливості, толерантності, взаємодопомоги серед учасників гри [1, с. 54].

Однак слід наголосити, що музична гра застосовується на уроці музичного мистецтва не тільки для розваги й розумового розвантаження дітей (це тільки одна з її функцій). Як зазначає Г. Тарасов, «творча музична гра для дітей – серйозна діяльність: і за характером завдань і результатів цієї діяльності, і за значенням цієї діяльності у цілому для особистості дитини» [4, с. 11]. Завдяки вагомому педагогічному потенціалу та художнім можливостям музичних ігор сучасний урок музичного мистецтва стає повноцінним: гра перетворюється із розваги у форму, що забезпечує творче самовираження учнів засобами му-

У статті актуалізується значення музичних ігор у процесі музичного навчання та виховання молодших школярів у загальноосвітній школі. Окреслено завдання застосування музичних ігор у навчанні учнів початкових класів. На основі класифікації музичних ігор Т. Дорошенко, автором статті означено музично-дидактичні, музично-ритмічні, сюжетно-рольові та проблемно-моделюючі (творчі) ігри, наведено приклади проблемно-моделюючих музичних ігор із віршованим і нотним авторським матеріалом, що можуть використовуватися в процесі сприймання музики, виконавській (вокально-хоровій, музично-ритмічній, музично-руховій), творчій діяльності, під час опанування поняттями музичного мистецтва.

Ключові слова: музичні ігри, проблемно-моделюючі музичні ігри, молодші школярі.

Застосування ігрового методу в музичному навчанні й вихованні учнів має значний досвід. Зарубіжні й вітчизняні педагоги використовували музичні ігри у своїх методичних системах (Е. Далькроз, К. Орф, З. Кодай, В. Верховинець). Науковцями в галузі музичної освіти дошкільників і школярів (Н. Ветлугіна, О. Лобач, О. Кононова, Т. Дорошенко, Д. Кабалевський, О. Лобова) розроблено класифікації музичних ігор, обґрунтовано їх потенціал, надано рекомендації щодо застосування в умовах уроків у загальноосвітній школі. Авторами зроблено висновки про значні можливості музичних ігор, їх доцільність у розвитку музичних здібностей

учнів, виконавських навичок, творчих якостей, активізації мотиваційної сфери, впливу на зростання пізнавальних інтересів школярів. Різноманітні музичні ігри представлені в посібниках (Г. Букреєва, М. Батицький, Б. Бончак, К. Буц, І. Веремійчук та ін.).

Особливо важливий цей метод у початковій школі з огляду на вікові особливості молодших школярів – пізнавальний процес відбувається активніше й ефективніше за умови використання цікавих за змістом і формою музичних ігор. Ґрунтуючись на класифікації музичних ігор Т. Дорошенко, нами означено музично-дидактичні, музично-ритмічні, сюжетно-рольові і проблемно-моделюючі (творчі) ігри та

зичного мистецтва, здійснює активізацію пізнавального інтересу вихованців.

Дослідники підкреслюють багатофункціональність гри, що забезпечується її *складовими*: мотиваційна складова гри впливає на підвищення ініціативи, творчий підхід, критичне мислення, цілеспрямованість; пізнавальна складова гри дозволяє вирішувати питання передачі мистецьких знань, умінь і навичок; діяльнісна складова сприяє одержанню нових вражень та навичок, оволодінню навичками взаємодії. Головним чином гра є груповою формою роботи, в основі якої лежить змагання та мистецькі відкриття [2, с. 79].

Отже, необхідність і важливість гри в музичному навчанні та вихованні учнів початкових класів незаперечна: вона активізує пізнання школярами музичного мистецтва, позитивно позначається на мотивації учіння, розвиває музично-творчі здібності й забезпечує комфортне й радісне опанування музики на уроках у школі.

До **основних завдань застосування музичних ігор** в роботі з молодшими школярами належать: сприяння обізнаності учнів у царині музичного мистецтва (опанування школярами музичних категорій і понять, здатність до музичної діяльності); формування музичних вмінь та навичок, зокрема спроможності учнів самостійно застосувати їх під час сприймання, аналізу, виконання й оцінювання творів – вокально-хорових, інструментальних тощо; формування музичних інтересів та потреб школярів, ціннісне ставлення до творів музичного мистецтва [4, с. 45].

У музичній педагогіці існують різні *класифікації музичних ігор*. Н. Ветлугіна розробила серію музично-дидактичних ігор, що мають на меті розвинути сенсорні й музичні здібності дітей, ознайомити їх із засобами музичної виразності. Н. Кононова запропонувала класифікацію музичних ігор за видами музичної діяльності: до першої групи належать ігри під час слухання музики, співу, музично-ритмічної діяльності; до другої – ігри, що розвивають музичні здібності. На основі класифікації Н. Кононової розробила класифікацію музично-дидактичних ігор О. Лобач: виконавські; слухацькі; творчі; теоре-

тичні. Різноманітні музичні ігри представлено сучасними науковцями й педагогами-практиками в посібниках на допомогу вчителям музики (О. Лобова, Г. Букреева, М. Батицький, Б. Бончак, О. Лобач, О. Радинова, Г. Рігіна та ін.).

Грунтуючись на класифікації Т. Дорошенко, яка виділила *музично-дидактичні, музично-ритмічні, сюжетно-рольові та проблемно-моделюючі (творчі) ігри* [1, с. 56], означимо коротко їхні особливості й детальніше розкриємо один із видів – проблемно-моделюючі, наведемо їх приклади.

Слід зазначити, що в процесі використання вчителем на уроці музики таких музичних ігор, школярі вправляються в пластичному переживанні музики, різної за характером та жанром, через рухи тіла; відтворенні ритмічної пульсації музичного твору (удари, гра на шумових і елементарних музичних інструментах); відтворенні в рухах динаміки, напрямку мелодії й висоти звучання; відображення у вокальних творах музичного фразування; у сольному чи груповому виконанні-інсценізації казок, літературних творів, пісень із супроводом рухами; у грі на дитячих музичних інструментах, що сприяє розвитку виконавських умінь учнів [1, с. 54].

Музично-дидактичні ігри характеризують наявність правил, які визначають напрямок розвитку гри, організують її хід, забезпечують виконання навчальної мети. Музично-дидактичні ігри допомагають у цікавій формі почути, розрізнити, порівняти й оперувати засобами музичної виразності: співвідносити звуки за висотою, розвивати почуття ритму, тембровий та динамічний слух тощо (прикладом таких ігор є музично-дидактичні ігри *«Швидко-повільно», «Вгору-вниз», «Луна», «Дзеркало», «Веселі діалоги»* тощо).

Музично-ритмічні ігри допомагають молодшим школярам опанувати поняттям ритму в процесі відтворення запропонованих вчителем (іншими учнями) музично-ритмічних фраз, блоків [2, с. 80], тож в основі музично-ритмічних ігор лежить ігровий прийом «луна» (повтор), що передбачає повторення ритмічного малюнка (прикладом слугують такі вправи, як *«Ритмічні декламації», «Оркестр», «Живий ритм»* тощо). Зго-

дом учні можуть придумувати свої ритмічні формули, імпровізувати з ними, уявляючи рухи, ходу різних персонажів, казкових героїв та ін.

У **сюжетно-рольових іграх** відбувається входження дитини в художній світ твору та рольових взаємин, де учні виявляють і розвивають творчі й артистичні здібності. Часто сюжетно-рольові ігри будуються на змісті пісень, народних танців, обрядових дій. Так, учитель музики може використати матеріали збірки В. Верховинця «Весняночка», українські народні казки. Найбільше можливостей мають сюжетні діалоги, які характеризують основних персонажів, зокрема, з опери К. Стеценка «Лисичка, Котик і Півник», М. Ковалюка «Вовк і семеро козенят».

Ефективним засобом розвитку музично-творчих здібностей учнів є **проблемно-моделюючі (творчі) ігри**, в основі яких лежить імпровізаційна діяльність. Такі ігри потребують від учнів самостійного творчого вирішення завдань, виявлення оригінальних ідей, креативного підходу. До проблемно-моделюючих ігор відносять:

- створення музичного супроводу або вокальних чи пластичних імпровізацій до запропонованого оповідання, картини, казки;
- виконання завдань, пов'язаних із знанням особливостей мови музичного мистецтва («доведіть інтонацією, рухами, що...», «знайдіть словесну інтерпретацію...»);
- колективне створення музичних інтонацій, поспівок для персонажів казок, поспівок за малюнками, віршами;
- театралізація.

Для активізації процесу музичного навчання на уроці музичного мистецтва педагогу необхідно:

1. Поєднувати різні види музичних ігор, зокрема, вокальні й інструментальні способи музичного творення або імпровізації, музично-дидактичні й творчі, а також форми роботи з учнями – індивідуальну, групову, колективну творчість: дитячий оркестр, ансамбль. Підбір музичних ігор залежить від рівня розвитку музичних здібностей вихованців – їх діагностика дозволить педагогу визначити доцільність використання на уроці тих чи інших видів.

2. Застосовувати музичні ігри з до-триманням принципів системності й послідовності – не час від часу, а цілеспрямовано.

3. Практикувати музичні ігри в різних видах діяльності на уроці – під час сприймання, виконання, творчості. Вводити в урок музичні ігри доцільно під час ознайомлення учнів з новими поняттями та їх закріплення, аналізу-інтерпретації музичних творів, з метою розширення лексичного запасу та ін.

4. Володіти ігровими методами та прийомами – емоційного стимулювання, інтелектуального стимулювання, мотиваційного стимулювання, змагання.

Наведемо окремі приклади розроблених нами *проблемно-моделюючих ігор*, введення яких в урок має опиратися на наявні знання молодших школярів, систематизувати їхні уявлення про виразні засоби музики, поняття музичного мистецтва. Особливість цих ігор лежить у необхідності подолання учнями протиріч: між уже відомими та новими знаннями, висновками, відкриттями, які необхідно «віднайти». Така відкритість, незаданість результату виконання завдання є його основною характеристикою.

Опис проблемно-моделюючих ігор здійснюватимемо відповідно до видів музичної діяльності учнів на уроці музики.

Виконавська діяльність на уроці музики

«**Я – казковий герой**». Учень перевтілюється в одного з персонажів твору (опери, пісні) й від його імені залучає до одного з видів музичної діяльності (співу, гри на інструментах), пов'язаного з цим твором, інших учнів та оцінює їхню участь і виконання. Мета гри полягає в тому, щоб розвивати активність кожного окремого учасника, його музичні здібності, вміння перевтілюватися. Наприклад, учень грає роль Мама-Кози з опери і пропонує виконати пісню козенят однокласникам – призначає їх на ролі й організує виступ.

«**Я – квітка**» виконується під класичну музику (наприклад, під музику П. Чайковського «Пролісок») і має на меті формування вмінь передавати мовою іншого виду мистецтва образ музичного твору (квітки). Перед виконанням гри

Сьогодні будете не діти, А весняні перші квіти. Спочатку насіння у землю саджають, А потім із нього квітки виростають.	Учні присідають, немов квіти на клумбі.
Дивіться – он сходи вже перші з'являються – Повільно росточки з землі піднімаються.	Повільно піднімаються, руки тримають перед собою – долонька до долоньки.
А сонечко світить і манить до себе, І тягнуться паростки вище до неба.	Піднімають повільно руки вгору.
Сонечко квіти усі привітали – Голівки лагідно понахиляли.	Руки вгорі, пальці розведені, легко тріпочуть кистями рук.
Вітер їх тихо й грайливо гойдає – Ім – до вподоби, і він про це знає.	Руки через сторони розкриваються.
На нас подивіться, які ми красиві! Розквітли для вас, тому дуже щасливі.	Хлопчики вклоняються, дівчатка роблять реверанс.

Таблиця 1

вчитель може запропонувати творче групове моделювання тих рухів, якими діти могли б зобразити весняні квіти. А потім – під звучання твору П. Чайковського «Пролісок» і декламацію вірша І. Дубровіної кожен учень створює власний пластичний етюд (таблиця 1).

«**Музична історія**» покликана розвивати артикуляцію й готувати співочий апарат до вокально-хорової роботи, активізувати слухову увагу школярів. Вчитель (учень) розповідає історію та пропонує відтворити її зміст шумами, звуками, ритмом. (Наприклад: одного зимового ранку у віконце оселі, де мешкала дівчинка, постукали дзьобом пташки – їх було багато, вони вистукували різні ритми (стук-стук-стук – вистукуємо олівцями по парті різні ритми). Своїм візитом вони повідомляли про настання зими і перший сніг. Дівчинка одяглась і ступила за поріг. Вітерець прошелестів гілками дерев (ш-ш-ш). Перший сніжок приємно порипував під ногами (рип-рип). Раптом налетіла хурделиця (у-у-у), лякаючи дівчинку. Але вона тільки засміялася (ха-ха-ха), поплескала в долоньки (плеск-плеск – плескаємо різні ритми) й пострибала на одній ніжці (плескаємо по колінах). А ще – насипала

1. Тихо дощик накрапає. (Осінь).
Листя з клена опадає. (Осінь).
З півдня птахи прилітають. (Весна).
Проліски вже розквітають. (Весна).

2. Сливи, груші дозрівають. (Осінь).
Ліс в зелене одягають. (Весна).
Вже канікули у школі. (Літо).
А комбайн працює в полі. (Осінь).

3. В річці вже купатись час. (Літо).
Замерзла ковзанка для нас. (Зима).
Солов'ї в гаю співають. (Весна).
Рукавички одягають. (Зима).

4. Горобина дозріває. (Осінь).
Сніг всю землю покриває. (Зима).
І Великдень скоро буде. (Весна).
Вже город саджають люди. (Весна)

Таблиця 2

зернят пташкам, і ті радісно залопотіли крильцями (звуки на вибір).

Гру-поспівку «**Чотири сезони**» (сл. і муз. І. Дубровіної) (табл. 2, рис. 1) використовують з метою розспівування класу перед вокально-хоровою роботою. Спочатку вчитель проспівує фрази, а учні вгадують за прикметою пору року й називають її. Потім пісню розучують і виконують у класі.

Рис. 1

Ми весело крокуємо, по колу ми крокуємо, Ноги піднімаємо, руками махаємо.	Учні співають та крокують по колу.
Тепер треба зупинитись І не можна помилитись.	Зупиняються
Один, два, три, – не прогав, Ритм придумай і заграй	Плескають по колінах.

Таблиця 3

Рис. 2

«**Чарівна палиця**» (таблиця 3, рис. 2). Гра вчить правильно відтворювати ритмічний малюнок. Для гри потрібна гімнастична палиця (її можна прикрасити фольгою). Гру можна виконувати у класі – тоді палиця передається від одного учня до іншого, а також і на майданчику – тоді учні стають у коло, ведучий з палицею в руці – у середині кола; учень-ведучий придумує та простує палицею будь-який ритмічний малюнок і просить когось із товаришів повторити. Якщо

повтор правильний, то цей учень стає в центр кола, і гра продовжується. Якщо ритм відтворено неправильно, – ведучий показує на іншого учасника, який повторює загаданий ритм. Потім усі разом плескають цей ритмічний малюнок.

«**Жуки**» (таблиця 4). Гра спрямована на покращення координації рухів (на час проведення вправи можна ввімкнути аудіозапис звуків природи). Слова заклички на початку гри: «*Стати жуками ви б хотіли? То ж збирайтесь! Полетіли!*»

Час нам трішки подзиччати: Ж-ж-ж-ж...	Учні-жуки літають по всьому залу і дзиччать.
На квітах час відпочивати: Жим-жим, жим-жим...	Стоять і злегка присідають – жук погойдуються на квітці.
Від квітів яскравих кругом аромат.	Вдихають носиками квіткові аромати.
В яскраві обнови прибравсь увесь сад.	Розводять руки в сторони.
А тепер підкріпитись усім нам пора.	Глядять свої животи.
Що на сніданок? Звичайно, кора: Ням-ням, ням-ням...	Активно промовляють слова, ніби жуять.
День погожий, сонце гріє – Кожен промінцю радіє.	Піднімають руки догори і погойдують ними.
Мимоволі заспіваєш. Заспіваєш? Заспіваєш!	Усміхаються, звертаючись одне до одного.
Заспіваємо дзиччалку: Жу-жу-жу, жу-жу-жу.	Співають три звуки звукоряду вгору-вниз.
А тепер нам час ляга-а-а-ать.	Потягуються
Аж до ранку будем спа-а-ать.	Позіхають і лягають на килимок (або кладуть руки під щок).
Тс-с-с-с...	Палець прикладають до рота, заплющують очі.

Таблиця 4

Творча діяльність (музична, ритмічна, шумова імпровізація)
«**Маленький композитор**». До запропонованого тексту (окремі фрази з пісень, приказок, прислів'їв) створити ритмічну формулу або акомпанемент (ритмічний, вокальний, інструментальний).

«**Запитання-відповідь**». В основі гри – імпровізація відповідей на музичне запитання вчителя, наприклад: «Чи гарна пісня?» (На початку роботи з цією грою запитання краще добирати дуже короткі й на одній висоті, поступово розширюючи звуковий діапазон). Завдання учня, до якого звертається вчитель, заспівати відповідь, наприклад: «Дуже гарна!» тощо.

«**Ритми тиші**» пропонує учням виконання ритмів на шумових інструментах і придумування власних.

«**Придумай рекламний слоган**». Гра складається із завдання (учні мають прослухати фрагменти музичних творів, які вивчали в класі, назвати ці музичні твори та їхніх авторів) і власне гри – спробувати створити рекламний слоган (у формі римованих рядків) та прочитати їх як ритмодекламацію. Приклади:

1. Українська музика, мелодійна мова,
В моє серце лине із віків розмова.
2. Степового й Лисенка, Скорика я знаю,
На уроках музики твори їх вивчаю.
3. Щоб ростити духовність,
рід свій пам'ятати,
Українську музику треба шанувати.
4. Пісні українські всі у світі знають,
Діти їх вивчають і разом співають.

Опанування мови музичного мистецтва

Гра «**Придумай казку**». Учням пропонується придумати казку за вивченим матеріалом з будь-якими героями та сюжетом, однак таку, щоб вона відображала суть навчального матеріалу, тлумачила зміст музичного поняття тощо. Пропонуємо приклад музичної казки.

Казка про Королівство Музики

Якось наснився композитору сон про королівство Музики. У ньому жила королева Музика з двома доньками – Мелодією та Гармонією. Прислужували Мелодії пані Інтонація та пані Музична Фраза, які допомагали створювати надзвичайно гарні співанки. Мелодія мала один голосочок, але він був витон-

Було тихо, дуже тихо: Ніч на всій землі. Боязко годинник тікав В мене на столі.	Учні виконують на трикутнику ритм: тік-так, тік-так...
По всьому будинку тиша Тихо розповзлась. Боязко годинник тікав. Мишка десь шкреблась.	Учні виконують на трикутнику ритм: тік-так, тік-так... Учні пальчиками шкребують по столу.
По всьому будинку тиша Тихо розповзлась. Боязко годинник тікав. Мишка десь шкреблась. Цвіркунець пілікав. Котик солодко мурчав.	Учні виконують на трикутнику ритм: тік-так, тік-так... Учні пальчиками шкребують по столу. Звук на дитячих струнних інструментах (гітара). Голосом: «Мр-р-р...»
По всьому будинку тиша Тихо розповзлась. Боязко годинник тікав. Мишка десь шкреблась. Цвіркунець пілікав. Козлик мекав. Кабан хрюкав. Котик нявчав. Хтось заплакав. Тиша розповзлась.	Учні виконують на трикутнику ритм: тік-так, тік-так... Учні пальчиками шкребують по столу. Звук на дитячих струнних інструментах (гітара). Тремболо на бубні. Провести паличкою по металофону. Голосом: «Мр-р-р...» Звук іграшки-пищалки. Усі затихають.

Таблиця 4

чений і красивий, як у оперної співачки, а Гармонія мала багато голосів, але всі вони підспівували Мелодії. Ще в королєви Музики були сини – Ритм і Тембр. Ритм був витівником: він міг змінюватися – від чого музичні твори набували різного характеру і ставали то плавними, то гострими, то насмішкуватими, то бадьорими. Тембр же мав багато друзів – музичних інструментів і обирав будь-кого для тої чи іншої музичної партії. «Як багатю на мене помічників...», – подумав композитор і в ту саму мить прокинувся. Але сновидіння надихнуло його на новий музичний твір. А який? Про це ми скоро дізнаємося.

Висновки. Використання музичних ігор у практиці музичного навчання молодших школярів є необхідним і важливим, оскільки передбачає виконання низки завдань, пов'язаних із загальним і музичним розвитком вихованців, і відповідає їхнім віковим інтересам і потребам. Перед використанням музичних ігор педагог має ознайомитися з теоретичним аспектом – їх класифікаціями, пропонованими науковцями та практиками, обрати найбільш придатну для себе систему ігор, усвідомити комплекс завдань, які вони вирішують. Наступним етапом є проведення діагностики

музичного розвитку класу й окремих учнів, яким, власне, і пропонуватимуться музичні ігри, адже вони насамперед мають дидактичну мету – розвиток тієї чи іншої навички, відпрацювання прийому, наприклад, у вокально-хоровій роботі тощо. Тож педагог має спиратися у виборі гри на результат свого констатуючого дослідження. Тому такий вибір залежатиме від мети та завдань, що постають перед учителем у кожному конкретному випадку.

В основі проблемно-моделюючих ігор, що є ефективним засобом розвитку музично-творчих здібностей учнів, лежить імпровізаційна діяльність. Такі ігри потребують від учнів самостійного творчого вирішення завдань, виявлення оригінальних ідей, креативного підходу. До таких ігор належать: створення музичного супроводу чи імпровізацій; виконання завдань, пов'язаних із знанням мови музичного мистецтва; колективне створення музичних інтонацій, поспівок; театралізація. З метою активізації музичного навчання педагогу слід поєднувати різні види музичних ігор, а також форми роботи з учнями; застосовувати музичні ігри з дотриманням принципів системності й послідовності; практикувати їх у різних видах діяльності на уроці; володіти прийомами емоційного,

інтелектуального, мотиваційного стимулювання тощо.

Подальші дослідження слід спрямовувати на розробку різних видів ігор, які б вирішували завдання музичного та загального розвитку молодших школярів.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Дорошенко Т. Ігри у навчанні музики / Т. Дорошенко // Початкова школа. – 1996. – № 9. – С. 38 – 41.
2. Кельманович Л. Игра как форма художественной деятельности на уроках музыки / Л. Кельманович. – Москва : Академия, 2005. – 150 с.
3. Лобач О. Музично-дидактичні ігри в школі : метод. рекомендації. – Полтава : Видавництво Полтавського державного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, 2004. – 70 с.
4. Тарасов Г. Психология художественной игры (на материале уроков музыки в I–III классах) / Г. Тарасов // Музыка в школе. – 1988. – № 1. – С. 15–19.

REFERENCES:

1. Doroshenko, T. (1996). *Ihry u navchanni muzyky* [Games in teaching music]. Pochatkova Shkola, 9, 38-41.
2. Kelmanovych, L. (2005). *Igra kak forma khudozhestvennoi deiatelnosti na urokakh muzyki* [A game as a form of artistic activity at Music lessons]. Moscow: Akademiia.
3. Lobach, O. (2004). *Muzychno-dydaktychni ihry v shkoli* [Musical didactic games at school: Guidelines]. Poltava: Vydavnytstvo Poltavskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni V.G.Korolenka.
4. Tarasov, G. (1988). *Psikhologiiia khudozhestvennoi igry (na materiale urokov muzyki v I-III klassakh)* [Psychology of art games (based on music lessons in I-III grades)]. Muzyka v Shkole, 1, 15-19

Стаття надійшла до редакції 04.11.2016 р.